

ایرسیکا

(IRCICA)

بدرالسادات شاهرضایی

تشکیل هر مؤسسه‌ای، ناشی از یک تفکر برآمده از نیازها و شرایط ویژه است و اینکه تحول آن منعکس‌کننده جریان‌ها و تحولات مرتبط با آن تفکر می‌باشد. چنین تفکری در ارتباط با ایرسیکا ضرورتاً انجام تحقیق علمی برای گسترش شناخت عمیق‌تر از فرهنگ و تمدن اسلامی و تقویت فرهنگ عمومی و زمینه‌های دینی و تاریخی بین کشورهای اسلامی می‌باشد. تحقیق مزبور در قالب یکسری اهداف و موضوعاتی که در چهارچوب مأموریت ایرسیکا تهیه شده بودند، شکل گرفت. سیاست‌ها و برنامه‌های ایرسیکا در چهارچوب مزبور و بر یک پایه سالانه و از طریق توجه به گستره وسیعی از عوامل به شرح زیر شکل گرفتند: وظایف تعیین شده توسط هیأت‌های تصمیم‌گیر عالی‌تر سازمان کنفرانس اسلامی؛ تقاضاهای دریافتی از مقامات و نهادهای فرهنگی؛ نیازهای برآورد شده در زمینه تحقیق در محدوده دنیای اسلام و خارج از آن؛ تحولات مشاهده شده در روابط بین‌المللی و مرتبط با موضوعات فرهنگی، و گسترش معیار عضویت در سازمان کنفرانس اسلامی در میان کشورهای عضو.

عوامل فوق بر نکات مورد تأکید در روند اقدامات مرکز و پیشرفت‌های نهادی و دیگر جوانب تحول مطرح شده در این حیطه اثر گذاشت. زیرا که حیطه فعالیت‌های حاضر قبل از آن که یک مطالعه خارجی و بیرونی باشد، یک بررسی هماهنگ و منسجم است. نگرشی توصیفی اتخاذ شد تا حیطه فعالیت‌های مزبور حتی الامکان تبدیل به یک هدف جامع شود لذا از تحلیل‌ها و یا تفسیرها درباره موضوعات ویژه اجتناب شد. اطلاعات تکمیلی در خصوص هر جنبه‌ای از فعالیت‌ها در خبرنامه مرکز و دیگر نشریات آن وجود دارد. بخش وسیعی از مطالب جزوه ایرسیکا و فعالیت‌های بیست ساله‌اش شامل گزارشات، مقالات، سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها، بیانیه‌های منتشره و غیر منتشره و منابع متعدد از برخی آرشیوهای مرکز می‌شود. ایرسیکا به لحاظ آنکه نهادی دیپلماتیک و علمی است، نوع مأموریت‌ها و فعالیت‌های چندگانه و متنوع است، که این

ایرسیکا، مؤسسه تحقیقاتی تاریخ، فرهنگ و هنر اسلامی وابسته به سازمان کنفرانس اسلامی^۲ (OIC)، نهادی نیمه دولتی است که از آغاز سال ۲۰۰۰ میلادی دارای ۵۶ کشور عضو است. ایرسیکا در سال ۱۹۸۰ به عنوان نخستین مؤسسه فرهنگی وابسته به سازمان کنفرانس اسلامی تأسیس شد. فعالیت‌های این مرکز مرتبط با موضوعات تحقیقی، انتشاراتی، اسناد و نشر اطلاعات در طیف وسیعی از حوزه‌هایی است که شامل فرهنگ و تمدن اسلامی، تاریخ ملل مسلمان، هنر و علوم اسلامی و موضوعات تحولات فرهنگی می‌باشد. مطالعات این مرکز، گستره وسیعی از منطقه جغرافیایی جنوب شرقی آسیا تا غرب آفریقا را در برمی‌گیرد که مخاطبان بین‌المللی دارد. ایرسیکا به عنوان واسطه و بزرگراهی برای همکاری بین دولت‌ها، مؤسسات فرهنگی، دانشگاه‌ها، محققان، هنرمندان و عموم علاقه‌مندان جهت حمایت از اقدامات علمی، فرهنگی و هنری می‌باشد. این مرکز مطالعات گروهی را در سطح بین‌المللی برای بهتر شناساندن فرهنگ و تمدن اسلامی در سراسر جهان آغاز و دنبال می‌کند و ارتقای سطح روابط میان کشورهای عضو و سایر ملل را تقویت می‌نماید. ایرسیکا سعی دارد تا ضمن نظارت بر پیشرفت‌های تحقیقاتی درحوزه‌های مرتبط با خود، افق توانایی‌هایش را برای هماهنگ شدن با نیازهای متغیر به طور مستمر گسترش دهد. ایرسیکا در بیست سال گذشته موفق شده توسعه‌ی ساختاری خود را تکمیل کند و فعالیت‌های بسیار زیادی را در زمینه‌های متعددی که در حیطه وظایفش هستند، انجام دهد. این گزارش^۳، شرحی از فعالیت‌های ایرسیکا از ابتدای تشکیل آن تا آغاز سال ۲۰۰۰ است. این جزوه به مناسبت بزرگداشت بیستمین سالگرد ایرسیکا در سال ۲۰۰۰ و همزمان با جشن سی‌امین سال تشکیل سازمان کنفرانس اسلامی منتشر می‌شود. تهیه این گزارش، یک تلاش بسیار مطلوب است که هدف آن، شناخت این مساله بوده که

امر مطمئناً مستلزم آن است که به روشی دقیق و ظریف توأم با اقدامات احتیاطی بسیاری برنامه‌ریزی شود.

این مرکز تا حد ممکن یک نگرش عملی را برای اجرا و تکمیل اهداف خود و پیشرفت مستمر در آنها به کار گرفته که آن را با هدایت و رهبری دبیر کل مرکز پروفیسور دکتر کمال الدین احسان اوغلو تقویت نموده است.

نهادهای فرهنگی، بخش‌های دانشگاهی و دیگر طرف‌های ذینفع تأمین، کند. ایرسیکا از همان آغاز کار، کوشش کرد تا مجموعه گردآوری شده در کتابخانه با توجه به موضوعات و نوع موضوعات و موارد نگهداری شده جامع و متنوع باشد.

وظایف و عملکرد کتابخانه

- جمع‌آوری منابع و کارهای تحقیقی در زمینه تاریخ، هنر، علوم و فرهنگ اسلامی

- انتشار جزوات در خصوص موارد جمع‌آوری شده.

- عرضه خدمات کتابشناسی تحقیقی.

- همکاری با دیگر کتابخانه‌ها در سراسر جهان از طریق مبادله انتشارات.

- مشارکت در برنامه مبادله بین کتابخانه‌های کشورهای عضو از طریق برقراری شبکه‌های ارتباطی.

آموزش کارکنان کتابخانه از جمله اقداماتی است که ایرسیکا به منظور ارتقای کارایی کارکنان انجام داد. بدین منظور برخی از کتابداران و دستیاران محققان در سال‌های ۱۹۸۳ و ۱۹۸۴ در کتابخانه ملی مصر، برای افزایش دانش و تجربه خودشان جهت تنظیم و اداره منابع مطالعات اسلامی

روابط بین الملل و همکاری با نهادهای دیگر

ایرسیکا از آغاز تشکیل خود، اولویت بالایی را به روابط و همکاری با دولت‌ها، وزارتخانه‌ها، مقامات فرهنگی، دانشگاه‌ها و نهادهای فرهنگی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، جوامع مسلمان و اقلیت‌های ساکن در خارج از مرزهای کشورهای عضو به اضافه سازمان‌های بین‌المللی، دانشگاه‌ها، کتابخانه‌ها، مراکز تحقیقی و سازمان‌های اطلاعاتی و رادیو تلویزیونی در سراسر جهان اختصاص داده است. موافقتنامه همکاری در زمینه‌های منافع مشترک و یا مرتبط با پروژه‌های ویژه امضاء شده‌اند. تعدادی از همایش‌ها و کنفرانس‌ها، انتشارات و پروژه‌های تحقیقی به عنوان فعالیت‌های مشترک با نهادهای بین‌المللی، منطقه‌ای و ملی برگزار شده که همایش بین‌المللی تاریخ اسلام، فرهنگ و هنر در جنوب آسیا که با همکاری دانشگاه بین‌المللی اسلام‌آباد در سال ۱۹۸۶ تشکیل شد، از آن جمله است.

در خصوص کارهای انتشاراتی نیز می‌توان به موارد زیر اشاره داشت: - فهرست مراجع جهان درباره ترجمه معانی قرآن کریم که با همکاری جامعه تماس اسلامی بین‌المللی (تریپولی، جماهیری عربی لیبی) منتشر شد.

- راهنمای آرشیوهای عثمانی که مشترکاً با همکاری دانشگاه اردن انتشار یافت.

- نسخه خطی این خلدون در کتابخانه‌های ترکیه با همکاری آکادمی تونس علوم، هنر و ادبیات («بیت الحکمه»)

- نتایج اولین سمپوزیوم بین‌المللی هنرهای اسلامی (۱۹۸۳) با همکاری «دارالفکر» در سوریه.

کتابخانه و آرشیوها

این مرکز از آغاز فعالیت‌هایش در سال ۱۹۸۰ تشکیل کتابخانه گسترده‌ای را به عنوان ابزاری برای دستیابی به اهدافش در اولویت قرارداد. این کتابخانه توانست به عنوان مرکزی برای ذخیره علم و دانش و اطلاعات در همه زمینه‌های فرهنگ و تمدن اسلامی مطرح شود و نیازهای تحقیقی ایرسیکا را به همراه نیازهای دانشمندان و دانشجویان

SCIENCE IN ISLAMIC CIVILISATION

و عربی آموزش دیدند. نکته دیگر اینکه آقایان پروفیسور احمد م. عیسی^۴ (که بعدها به عنوان مدیر کل کتابخانه مرکزی دانشگاه قاهره منصوب شد) و پروفیسور نصر... طرازی^۵ استاد زبان‌های شرقی در دانشگاه‌های عین الشمس و قاهره از آنجا در تابستان به منظور توصیه و راهنمایی در جهت توسعه کتابخانه دیدار کردند.

مجموعه گردآوری شده

امکانات کتابخانه مستمراً از طریق دسترسی‌ها، مبادلات و اهدای کتاب‌ها توسط طرف‌ها و نهادهای خصوصی وسعت می‌یابد. مجموعه‌های موجود در کتابخانه شامل منابع و کارهای تحقیقی به ۵۵ زبان و مرتبط با تاریخ، فرهنگ و هنر و تمدن اسلامی همچنین تاریخ علوم اسلامی می‌شود.

تعداد مواردی که توسط ابراهیم موتفریکا^۶ مؤسس اولین روزنامه چاپی ترکیه چاپ شده‌اند و کتاب‌های کمیاب موجب افزایش بیشتر مجموعه‌های موجود در کتابخانه گردیده‌اند. مجموعه‌های دیگری نیز هستند که می‌توان از شصت هزار جلد کتاب درباره تاریخ، فرهنگ و هنر اسلامی و زمینه‌های مرتبط به آنها نام برد که اکثر آنها، کتب مرجع، جزوات حاوی نسخ خطی می‌باشند. همچنین هشت هزار اثر ادبی شامل مطالب خطی، گزارشات، گزارش‌کنگره‌ها و همایش‌ها، جزوات، بروشورها و مطالب منتشر شده و یک‌هزار اطلس، نقشه و طرح جغرافیایی و یک‌هزار و پانصد نشریه ادواری که چهارصد مورد آنها سری‌های کامل از مجلات علمی آکادمیک می‌باشد، در کتابخانه وجود دارد. این کتابخانه از تجارب انگلستان، آمریکا، ترکیه و کشورهای عربی در زمینه تهیه جزوات مجموعه‌های طبقه‌بندی شده موجود در کتابخانه استفاده می‌کند. کتابخانه اقدام به توسعه یک پایگاه اطلاعاتی نموده و در این جهت از نرم‌افزارهای جامع کتابخانه‌ای برای تهیه جزوات معرفی کننده مجموعه آثار موجود در

کتابخانه استفاده کرده است. نرم افزارهای مزبور، به همه اهداف اداری کتابخانه نظیر تهیه جزوه، تحقیق و امانت‌گیری و امانت دهی آثار کمک می‌کند. کتابخانه با حدود سیصد و پنجاه کتابخانه و نهاد که دارای تخصص مرتبط با نیازهای آن هستند در زمینه تبادل نشریات و نسخه‌های تکثیر شده از مجموعه‌های موجود همکاری دارد. کتابخانه همچنین با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی که دارای تخصص در زمینه علوم کتابداری هستند مانند فدراسیون بین‌المللی انجمن‌های کتابخانه‌ای ایفلا^۷ (IFLA) همکاری دارد. روابط کاری کتابخانه با این فدراسیون با دیدار هیأتی از این (فدراسیون با ایرسیکا در فوریه ۱۹۸۲ آغاز گشت سپس شصت و یکمین کنگره سالانه فدراسیون مزبور با همکاری ایرسیکا در استانبول به تاریخ اگوست ۱۹۹۵ سازماندهی شد.

کتابخانه علاوه بر محققان داخلی به محققان خارجی نیز خدمات می‌دهد. محققان خارجی زیادی از کتابخانه دیدن کرده‌اند که از جمله آنها می‌توان از دانشمندان دانشگاهی، محققان و دانشجویان، محققانی از نهادهای ملی و رسانه‌ای و شرکت‌های خصوصی و مردم علاقمند مختلف نام برد.

پی‌نوشت‌ها

- 1-(IRCICA) the Research Center for Islamic History, Art and Culture
- 2 - (OIC). Organisation of the Islamic Conference
- 3 - [http:// www.ircica.org/](http://www.ircica.org/)
- 4 - Prof. Ahmad M.Issa
- 5 - Prof. Nasrullah Tirazi
- 6 - Ibrahim Muterferrika
- 7 - (IFLA) International Federation of Library Associations

خدمات عرضه شده توسط کتابخانه

سال	دانشجویان	دانشجویان ارشد	دانشجویان دکتری	اعضای دانشکده	محققان	مجموع استفاده کنندگان	استفاده کنندگان عضو ایرسیکا	کتاب امانتی	امانت ادواری
۱۹۹۲	۲۳۵	۱۸۱	۸۲	۶۶	۱۵۵	۷۱۹	۱۰۲	۲۶۲۱	۱۲۲۲
۱۹۹۳	۲۶۹	۲۳۸	۱۰۱	۱۰۲	۲۱۴	۹۲۴	۲۲۸	۴۱۴۱	۱۸۰۸
۱۹۹۴	۳۶۹	۳۰۲	۱۲۲	۱۳۳	۳۱۴	۱۲۴۰	۳۹۱	۵۷۷۱	۲۴۵
۱۹۹۵	۷۰۹	۴۲۹	۲۲۹	۱۷۶					